



ੴ

# ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ

18

## ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਭਾਗ - 8

‘ਬੰਸੀ’

# ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ

## ਭਾਗ-8

ਛੁੱਲ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ ਵਧਦਾ-ਛੁਲਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਛੁੱਲ ਲਗਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ 'ਡੋਡੀ' ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਧਦੀ ਹੋਈ ਜਦ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਛੁੱਲ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਛੁੱਲ ਵਿਚੋਂ —

ਮਹਿਕ (fragrance)

ਕੌਮਲਤਾ (delicacy)

ਸੁਹੱਪਣ (beauty)

ਜੋਬਨ (youthfulness)

ਨਵੀਨਤਾ (freshness)

ਬੇੜਾ (bloom)

ਜੀਵਨ-ਰੌਂ (life current)

ਰਸ (juice)

ਰੰਗ (colour)

ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ —

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣ

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ

ਹੁਕਮ

ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਛੁੱਲ ਦੀ ਇਸ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ —

1. ਬੂਟੇ ਦੇ ਉੱਗਣ ਤੋਂ, ਛੁੱਲ ਖਿੜਨ ਤਾਂਈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨੀਅਤ ਹਨ।
2. ਇਸ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਮਾਂ' ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ

ਲਗਾਤਾਰ 'ਜੀਵਨ-ਰੌਂ' ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਰਗੋ-ਰੇਸੇ ਵਿਚ ਓਤ-ਪੋਤ ਵਰਤਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਢੀਠਤਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਦੀ 'ਜੀਵਨ-ਰਵਾਨਗੀ' ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੱਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੱਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਲਡੜਾਂ ਵਿਚ, ਜੇਕਰ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੋੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ 'ਦਖਲ' ਦੇਣਾ ਹੈ, 'ਕਹਿਰ' ਹੈ, 'ਪਾਪ' ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਭੋਲ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਇਨਸਾਨਾਂ ਤੇ ਭੀ ਇਉਂ ਘਟਦੀ ਹੈ —

ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਆਤਮਿਕ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧਣ, ਫੁਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਭੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਨਦਰਿ-ਕਰਮ (Grace) ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ।

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮ੍ਮ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੮)

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੯੮)

ਜੋਰ ਨ ਸਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੨)

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪਾਠ, ਪ੍ਰਿਜਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਉਚੇ-ਸੁਚੇ, ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਇਲਾਹੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਬੇ-ਸਬਰੇ ਤੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ; ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ 'ਛਿਥੇ' (frustrated) ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਆਤਮਿਕ ਪੰਧ ਵਿਚ ਬੇ-ਸਬਰੀ, ਕਾਹਲ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਤਿਅੰਤ 'ਸਬਰ-ਸਬਰੀ' ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ —

ਜਤੂ ਪਾਹਾਰਾ ਪੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੮)

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੋ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੮੧)

ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾਂ ॥

ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ  
ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ –

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ ਨਾਹਿਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਣੀ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਅੰਚਲਿ ਲਾਵਹੁ ਬਿਖਮ ਨਦੀ ਜਾਇ ਤਰਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੨)

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ (ਪੰ.-੨੫੭)

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੧)

ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥

ਹਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ ਮੇਰੇ ਸ਼ੂਅਮੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੬੨੫)

ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮ ਸਾਕਹ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਬਖਸਿ॥

(ਪੰਨਾ-੨੩੯)

ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਲਕੇ ਵਿਚ, ਜਦ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ‘ਰੁਕਾਵਟ’ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ‘ਵੇਗ’ (flow) ਘਟ ਜਾਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਖੂਹਟੇ ਵਿਚੋਂ, ਮਨ ਯਾ ਹਿਰਦੇ ਵੱਲ, ਇਲਾਹੀ ‘ਜੀਵਨ-ਰੌਂ’, ‘ਸ਼ਬਦ’, ‘ਨਾਮ’ ਦੇ ਵੇਗ (Divine flow of grace) ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ, ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਰਸੇ – ‘ਸ਼ਬਦ’, ‘ਨਾਮ’, ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਅਗਿਆਨ, ਬੇ-ਖਬਰ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਅਵੇਸਲੇ, ਬੇ-ਸੁਰੇ, ਭਟਕੇ, ਨਿਸਚੇ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਹੀਣ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਹੋਂਦ (Divine presence) ਯਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਨਿੱਘ’ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ‘ਪੰਜਾਂ’ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ‘ਵਿਘਨ’ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ, ਕੋਈ ਬਾਹਰਾਖੀ ਦਿਸ਼ਟਮਾਨ ‘ਠੁੱਲੀ’ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਨਿਸਚੇ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ‘ਘਾਟ’ ਜਾਂ ‘ਅਣਹੋਂਦ’ ਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਕਾਵਟ, ਸਾਡੀ ਕੂੜੀ ਹਉਮੈਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ ਹਨੇਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਮ ਦਾ ‘ਹਨੇਰ’ ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਚਾਨਣ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ‘ਹੋਂਦ’ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ‘ਹੁਕਮੁ’, ‘ਸਬਦੁ’, ‘ਨਾਮੁ’ ਦੀ ਬਾਬਤ —

ਸੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ  
 ਨਿਸਚਾ ਡੋਲਦਾ ਹੈ  
 ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਘਟਦੀ ਹੈ  
 ਭੁੱਲ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ

ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ, ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ‘ਜੀਵਨ-ਰੌਂ’ ਦਾ ਵੇਗ  
 ਯਾ ਪ੍ਰਵਾਹ (flow of Divine Grace) ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ  
 ਤੇ ਬਰਕਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਰੱਬੀ ਹੋਂਦ’ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇ-ਸੁਰੇ, ਬੇ  
 -ਮੁੱਖ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਢੀਠ, ਮਟਰੋੜ, ਨਾਸਤਕ, ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ, ‘ਪਲਚਿ  
 ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੇ ਧੰਧੇ ਮੌਹੁ’ ਵਾਲਾ ਦੁਖੀ ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ, ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ‘ਸ਼ਰਧਾ’ ਹੁੰਦੀ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ‘ਪੰਜਾਂ’ ਦੇ ਭਾਂਤ  
 ਭਾਂਤ ਦੇ ਚਲਿੱਤਰਾਂ, ਮਨ-ਮੋਹਣੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ‘ਧਾਣਕ ਰੂਪ’ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨਕਰ  
 ਧਮਕੀਆਂ, ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰਾਂ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਖ, ਕ੍ਰੋਧ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਨਫਰਤ, ਝਗੜਿਆਂ  
 ਆਦਿ ਨਾਲ ਫੌਰਨ ‘ਛਾਈਂ ਮਾਂਈ’ ਹੋ ਕੇ ‘ਉਡ-ਪੁਡ’ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਤੇ ਤੌਰ ਜਦ ਕੋਈ ਅੰਕੜ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ  
 ‘ਅੰਡ ਪਾਠ’ ਸੁਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਫਸਰਾਂ  
 ਦੀਆਂ ‘ਸਿੜਾਰਸ਼ਾਂ’ ਪਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਰਿਸ਼ਵਤ’ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਵਰਤ  
 ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੈਵੀ ਨਿਸਚਿਆ ਨੂੰ ਛਿਕੇ ਟੰਗ ਕੇ,  
 ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਜਾਇਜ਼-ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਉਕਤੀਆਂ-  
 ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਕੀਮਾਂ ਘੋਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਰਾਵਟ (moral degeneration) ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਵਧ ਗਈ  
 ਹੈ, ਕਿ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲ ਲਈ ਭੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਕੂੜ ਕਮਾਉਣਾ ਸਾਡਾ  
 ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ  
 ਇਤਨੀ ਧਸ, ਵਸ, ਰਸ, ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ‘ਅੰਗ’ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ‘ਕੂੜ’ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ‘ਸੱਚ’  
 ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕੂੜੇ ‘ਖੇਲ- ਅਖਾੜੇ’ ਵਿਚ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧਣ ਲਈ  
 (competition in corruption) ਹੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੂੜੀ  
 ‘ਕਾਮਯਾਬੀ’ ਨਾਲ ਭਲੇ-ਭਲੇ ਬਣ ਕੇ ਆਫਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਇਸ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇਉਂ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ –

ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ ਕੂੜ ਸਭ ਸੰਸਾਰੁ ॥....

ਕੁੜੀ ਕੂੜੇ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੮)

ਪੜਹਿ ਮਨਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਧਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਬੂਝਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥

ਲੈ ਕੇ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੋ ॥      (ਪੰਨਾ-੧੦੩੨)

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ

ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੩੪)

ਇਸ 'ਕੂੜੇ ਡਰਮੇ' ਅੰਦਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ 'ਨੀਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ' (immoral competition) ਵਿਚ ਸਿਰ-ਤੋੜ ਦੌੜ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

We are caught in the vicious competition towards bottomless quagmire of Maya.

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ 'ਜੂਨ', ਹਉਮੈਂ ਦੇ ਦੀਰਘ-ਰੋਗ ਨਾਲ, ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚ ਇਤਨੀ 'ਗਰਕ' ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਕਿ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ, ਨੇਕੀ-ਬਦੀ, ਝੂਠ-ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਜਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ 'ਢੀਠ' (obstinate) ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

The tragedy of humanity is that, the exalted Human being, created by God in His own image, has degenerated to such a low-degree, that he has lost the sense of discrimination of right and wrong, truth and falsehood, virtue and vice and has become indifferent or stubborn to the higher inspiration of morality or Religion. In fact humanity is suffering from the Crisis of Faith in Moral, Religious and Spiritual Values of Life.

ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਹਉਮੈਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' (selfishness) ਦੀ ਬੁਨਿਆਦਿ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤਾਂਦੀ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਇਹ ਦਿਮਾਰੀ 'ਨਿਸਚੇ' ਭੀ, ਸਾਡੀ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਿਸਚਿਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਕੀ, ਅਟੱਲ, ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Our so called beliefs and faiths are based on flimsy dogmatic mental ideas and hypotheses, which change from time to time according to outer circumstances, and have no roots in True Eternal Changeless Foundation of Divinity.

'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਿਸਚੇ, ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ, ਅਟਲ 'ਬੁਨਿਆਦ' ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਹੋਰ ਮਾਇਕੀ, ਦਿਮਾਰੀ 'ਨਿਸਚੇ', ਸਭ ਝੂਠੇ, ਫੌਕੇ, ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ 'ਜੜ-ਹੀਣ' ਹਨ ਤੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸ਼੍ਵਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥  
ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੮੫)

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥  
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੮੩)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਗੁਆਚ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ . . . ਆਪਣੀ 'ਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' (royal heritage) ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਬੇ-ਖਬਰ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ – ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਤੇ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ 'ਅਗਨ ਸੋਕ ਸਾਗਰ' ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ –

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭੁਮੂ ਐਸਾ ॥  
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥  
ਅਛਤ ਰਾਜੁ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥(ਪੰ.-੯੫੭-੫੮)

ਇਸ 'ਭੁੱਲ' ਨੂੰ ਮੁੜ 'ਯਾਦ' ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਨੂੰ ਬੁਝਣ, ਜਾਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਨੁਸਖੇ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ –

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥  
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨)

ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਕਰਹੁ ਇਹੁ ਕਾਮੁ ॥  
ਆਨ ਤਿਆਗਿ ਜਪਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੦)

ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤ ਆਵੈ ॥      (ਅਰਦਾਸ)

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੪੧)

ਜਹ ਅਬਿਗਤੁ ਭਗਤੁ ਤਹ ਆਪਿ ॥  
ਜਹ ਪਸਰੈ ਪਾਸਾਰੁ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੨)

ਮੇਰੇ ਸਾਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥  
ਸਾਥੂ ਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਘਾਲੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੨)

ਜਦ ਕਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ 'ਜੀਵ', ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ, 'ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ' ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਸਰਣੀ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੌਰਨ ਬਹੁੜਦਾ ਹੈ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਸਦ-ਬਖਸ਼ਿੰਦ', 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨ' ਦਾ 'ਬਿਰਦ' ਪਾਲਦਾ ਹੈ।

ਜਿਬੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ ਤਿਬੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੋਰਤੁ ਬਿਧਿ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੩੩-੩੪)

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੋ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੮੩)

ਜੈਸੀ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਤੈਸੇ ਜਲ੍ਹ ਦੇਵਹਿ ਪਰਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੦੪)

ਜੋ ਮਾਗਉ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਉ ਅਪਨੇ ਖਸਮ ਭਰੋਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੧੯)

We are all prodigal sons of God, and have deprived ourselves from divine Heritage of JOY, BLISS and LOVE, by our own ignorance, disbelief and faithlessness.

The moment we become *intuitionnally conscious of our Divine Heritage* -the flow of Divine Grace will be re-established into our hearts and souls; and we will be *blessed* with the Eternal JOY, BLISS and LOVE of Divine Grace.

ਅਸਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ 'ਮਾਇਆ' ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ, 'ਜੀਵ' ਆਪਣੇ 'ਆਪ' ਨੂੰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, 'ਰੱਬ' ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ 'ਜਲਵੇ' ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ 'ਸਬਦ' ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ, ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਤੇ ਕੋਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜਿਨਾ ਕਾ ਅੰਪੁਲਾ ਸਿਖ ਭੀ ਅੰਧੇ ਕਰਮ ਕਰੇਨਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੧)

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ ॥

ਆਪਿ ਮੁਸੈ ਮਤਿ ਹੋਛੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਾਛਾਣੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੭)

ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਕੈ ਦਸੇ ਰਾਹੈ ਸਭਸੁ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੦)

ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਅਤੇ 'ਜਲਵਾ' (Divine grace and glory) ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ 'ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ' ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰਨਾਲੀ' ਵਿਚ 'ਹਉਮੈ', 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੀ 'ਸ਼ਰਧਾ-ਹੀਣ' ਅਗਿਆਨਤਾ, ਸਿਆਣਾਂ ਤੇ ਚੁਤਰਾਈਆਂ ਦੇ 'ਰੋੜਿਆਂ' ਨਾਲ ਅੜਕਾ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, 'ਪੀਤ,

ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ ਚਾਉ, ਦੌਆਂ ਦਾਤਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ —

ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਸਿ ਜਾਣਹਿ ਦੂਰਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੯੧)

ਘਰਿ ਹੋਦੈ ਧਨਿ ਜਗੁ ਭੁਖਾ ਮੁਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਝੀ ਨ ਹੋਇ ॥ (ਪੰ.-੧੨੪੯)

‘ਛੁੱਲ’, ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ — ‘ਪਰਤੀ’ ਤੋਂ, ‘ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ’ ਅਨੁਸਾਰ, ‘ਜੀਵਨ-ਰੌ’ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਪਜਦਾ, ਵੱਧਦਾ, ਪ੍ਰਛਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋਬਨ, ਪਿਆਰ-ਖਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ‘ਆਪਾ’ ਵੰਡਦਾ, ਖਲੋਰਦਾ, ਦਾਨ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤੇ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਇਸਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਅਛੋਪ ਹੀ, ਅਣਡਿਠੇ ਹੀ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ, ਹਉਂ-ਰਹਿਤ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ, ‘ਹਉਮੈ’ ਦੇ ਭਰਮੇ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, ਐਨੇ ਗਲਤਾਨ ਤੇ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ‘ਬੇਲ ਅਖਾੜੇ’ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੀ ‘ਕੌਤਕਾਂ’ (ecstatic wonders) ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ —

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੯)

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੪)

ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਸੁਖਹਾਨੁ ਸਚਿ ਸਮਾਈਐ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੪੨)

ਨਾਨਕ ਸਚ ਦਾਤਾਰੁ ਸਿਨਾਖਤੁ ਕੁਦਰਤੀ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੪੧)

ਬਿਸਮੁ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦੁ ਦੇਖਿ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੨੧)

ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਚੀ ਸਾਲਾਹ ॥

ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਵਾਲੇ ਬਿਸਮਾਦੀ ਅਹਿਲਾਦ ਦੇ ਰਸ, ਰੰਗ ਚਾਉ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਤੇ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਇਨਸਾਨੀ ਸੁਰੂਪ ਵਿਚ — ਇਲਾਹੀ ‘ਛੁੱਲ’, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ‘ਤਤ ਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੇ’, ‘ਹਰਿ ਜਨ’, ਭਗਤ, ਸਾਂਧ, ਸੰਤ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਖਾਲਸੇ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਅਲਿਪਤ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, “ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ”, ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ‘ਹੁਕਮ’ ਅੰਦਰ, ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਅਭੋਲ ਹੀ, ਅਛੋਪ ਹੀ, ਅਣਡਿਠੇ ਹੀ, ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ, ਹਉਂ ਰਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ!

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਹਉਂ ਧਾਰੀ' ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਪੂਰਨ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸੋਝੀ ਵਿਚ, ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮੁ' ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ 'ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ', 'ਤਤ ਜੋਗ ਕੇ ਬੇਤੇ', ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਗੁਰਸਿਖਾਂ, ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ —

ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੦੯)

ਜਿਨ ਡਿਠਿਆ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ

ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਤਿਨੁ ਸੰਗੁ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੬੦)

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਇਹੈ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ

ਮੋਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩)

ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗਰੈਜ਼ੂਏਟ ਟੀਚਰ ਪੜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੀ ਪੜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਮੂਨ (subject) ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਛੂੰਘੀ ਖੋਜ (research) ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗਰੈਜ਼ੂਏਟ ਟੀਚਰ ਲਈ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਾਉਣਾ ਨਾ ਵਾਜ਼ਬ, ਲਾਭ ਹੀਣ ਤੇ ਹਾਸੋ-ਹੀਣੀ ਗਲ ਹੈ। 'ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.' ਡਿਗਰੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਲਈ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜਾਉਣਾ, ਵਕਤ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰਨੀ ਹੈ (wastage of time and energy)।

ਉਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ —

1. ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਲਈ ਖੁਦ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
2. ਉਚੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜਾਉਣ ਲਈ ਖੋਜ (research) ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
3. ਬਗੈਰ ਯੋਗਤਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਨਾਵਾਜਬ, ਲਾਭ ਹੀਣ ਕਰਤਵ ਹੈ।
4. 'ਛੱਲ' ਖੁਦ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੰਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5. ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ 'ਹੋਰ' ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ, ਬਿਲਕੁਲ 'ਹੋਰ' ਹੈ।

ਗੋਵਿੰਦ ਭਜਨ ਕੀ ਮਤਿ ਹੈ ਹੋਰਾ ॥

ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਮਰਈ ਨਾਮੁ ਨ ਸੁਨਈ ਡੋਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੮੧)

6. ‘ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ’ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਉਪਦੇਸ਼’ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿਖਿਆ ‘ਆਪਿ ਜਪੈ’ ਨੂੰ –

ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਬੁਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕਮਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

7. ਇਸ ਲਈ ਦੂਜੀ ਸਿਖਿਆ, ‘ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ’ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਗੀਝਾਵੈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪੁ ਹਿਰਦੈ ਜਾਪੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸਗਲ ਸੁਨਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੮੧)

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਪਰਾ ਜਿਹਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਸਿਖ ਕੇ, ਇਲਾਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਆਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਮਾਗੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ, ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ‘ਅਸਮਰੱਬ’ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ‘ਝਲਕ’ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰੋਲ ਮਾਨਸਿਕ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਕਾਢੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ ‘ਤੱਤ ਗਿਆਨ’, ‘ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’, ‘ਨਾਮ ਰੰਗ ਭਰਪੂਰ’ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ‘ਖੋਜ’ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁਝਿਆ, ਸੀਝਿਆ, ਪਹਿਚਾਣਿਆ, ਚੀਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਿਕ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ, ਦਿਮਾਗੀ ਸਮਝ ਅਥਵਾ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ‘ਅਨੁਭਵੀ ਸੋਝੀ’ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ –

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੯)

ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੈ ਆਪਿ ਨ ਕਮਾਵੈ ਤਤੁ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਨੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੮੦)

ਪੜਿ ਪੰਡਿਤੁ ਅਵਰਾ ਸਮਝਾਏ ॥  
ਘਰ ਜਲਤੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੪੬)

ਪੰਡਿਤੁ ਪੜਿ ਉਚਾ ਕੂਕਦਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨ ਚੀਨਈ ਮਨਿ ਮੂਰਖੁ ਗਾਵਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੮੬)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ —

1. ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ 'ਡੋਡੀ' ਵਿਚੋਂ, ਖੁਸ਼ਬੋ ਆਦਿ ਫੁੱਲ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗੁਣ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ।
2. ਥੋੜਾ ਕਰ ਕੇ, ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (professor) ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹੂਨ ਦੀ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ।
3. 'ਕੱਚੀ ਸਰਸੋਂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਕੇ, ਨਾ 'ਖਲ' ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਤੇਲਾ'
4. ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਧ ਨਾ ਜਮਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਲੱਸੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਬੁਝੇ, ਸੀਝੇ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ, ਦਿਮਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏਸੇ ਕਾਰਣ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ -ਛੂੰਘੇ ਅਰਥ, ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਨਾਂ, ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ, ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ, ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਤਮ ਰੁਣ-ਝੁਣ, ਮਹਾਂ ਰਸ, ਚਾਉ, ਸੁਖ, ਖੇੜਾ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ, ਰੁੱਖਾ, ਸੁੱਖਾ, ਫੋਕਾ, ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ, 'ਪੰਜ-ਜਨਾਂ' ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ, 'ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ' ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਾਸਤਾ (frustration) ਵਿਚ ਰੱਬ ਤੋਂ ਅਸ਼੍ਵਧਕ ਤੇ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ.' ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹੂਨ ਦੀ ਛੂੰਘੀ ਥੋੜਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਨ ਲਈ, ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਬਦ-ਸੁਰਤ ਦੁਆਰਾ, ਅਟੁਟ ਸਿਮਰਨ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ 'ਆਤਮਿਕ-ਖੂਟਹੋ' ਦੀਆਂ ਛੂੰਘਿਆਈਆਂ ਵਿਚ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵ ਯਾ ਤੱਤ ਨੂੰ — ਥੋੜਾ, ਬੁਝਣ, ਚੀਨਣ, ਸੀਝਣ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਬੋਜਿ ਲਹਹੁ ਘਰੁ ਅਪਨਾ ਬਹੁਵਿੱਤ ਨ ਗਰਭ ਮਝਾਰਾ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ-  
੧੦੩੦)

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੮੪)

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਿਰ ਨਾਹੀ ॥  
ਬਾਹਿਰ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੨)

ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਅੰਤਰਿ ਤੇਰੈ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਬਾਹਿਰਿ ਵਸਤੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥ (ਪੰ.-ਪੰਦੰ)

ਜਦ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ, ‘ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਖੋਜ’, ‘ਸਾਧ ਸੰਗਤ’ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ  
ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ –

ਬਾਹਿਰ ਢੂਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੇ ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ (ਪੰ.-੧੦੦੨)

ਆਨਦ ਮੂਲੁ ਰਾਮੁ ਸਭ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਗੋਵਿਦੁ ਗਜਿਆ ॥ (ਪੰ.-੧੩੧੫)

ਨਾਨਕਾ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯੭)

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉਚੀ-ਸੁਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਸਮਾਦੀ  
ਅਹਿਲਾਦ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ, ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਹਨ –

ਸੁਨਹੁ ਲੋਕਾ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੨੦)

ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ ॥ (ਪੰ.-੩੯੦)

ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੩੨)

ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਤੇਰੋ ਨਾਮੁ ॥

ਝੂਠੁ ਝੂਠੁ ਝੂਠੁ ਝੂਠੁ ਦੁਨੀ ਗੁਮਾਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੩੨)

ਦੇਖਿਆ ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਕਾ ਪੀਉ ॥

ਅਚਰਜੁ ਭਇਆ ਜੀਵ ਤੇ ਸੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੪੪)

ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ  
ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ, ਉਤਾਹਾਂ ਉਠ ਕੇ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਨਿਰਮਲ  
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮੁ’ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ  
ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ‘ਹੁਕਮੁ’ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ –

ਜਿਉ ਤੂ ਚਲਾਇਹਿ ਤਿਵ ਚਲਹ ਸੁਆਮੀ

ਹੋਰੁ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੧੯)

ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਾਵਹਿ ਸੋ ਕਰੀ ਪਿਆਰੇ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਪੰ.-੪੩੨)

ਜਿਉ ਬੋਲਾਵਹਿ ਤਿਉ ਬੋਲਹ ਸੁਆਮੀ ....॥

(ਪੰਨਾ-੫੦੮)

ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ

ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੯੩)

ਪ੍ਰਭ ਡੋਰੀ ਹਾਥਿ ਤੁਮਾਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੨੬)

ਇਸ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ 'ਹਰਿ ਜਨ' ਦਾ 'ਆਪਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ' ਹੈ ਤੇ ਉਹ 'ਨਾਨਕ-ਘਰ' ਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦ 'ਗੋਲਾ' ਅਥਵਾ 'ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ' ਬਣ ਕੇ 'ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ 'ਹਉਮੈ' ਲੇਸ ਮਾਤਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਿਛਲਿਆਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਮੰਡਲ ਹਨ —

1. ਤੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ।

2. ਅਨੁਭਵੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ।

ਤੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ 'ਧਰਮ' ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਭੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਤੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਲਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ 'ਅਨੁਭਵੀ ਧਰਮ' ਦੀ ਸਿਰਫ਼ 'ਟੋਹ' 'ਇਸ਼ਾਰਾ', ਦਿਮਾਗੀ-ਸੇਧ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਲਾਹੀ 'ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ 'ਜਲਵੇ' ਨੂੰ ਬੁਝਣ, ਸੀਝਣ, ਚੀਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਤੇ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ 'ਸਬਲ ਭ੍ਰਮ-ਗੜ੍ਹ' ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ —

ਕਬਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਸਭ ਕਬਿ ਕਬਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੫੫)

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੮੪)

ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਕਉ ਕਈ ਕੇਤੈ ॥

ਐਸੇ ਜਨੁ ਬਿਰਲੇ ਹੈ ਸੇਵਕ ਜੋ ਤਤ ਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩੦੨)

Our intellectual approach to outer dogmatic religion can at best, take us to the outer court-yard of Divine Realm of God, but is unable to introduce and usher our souls into the Inner Mansions of God's Kingdom.

ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਰੀ ਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ‘ਬਾਹਰਲੇ ਵੇੜੇ’ ਦੀ ‘ਟੋਹ’ ਜਾਂ ‘ਸੇਧ’ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ।

ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ —

1. ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
2. ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
3. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
4. ਧਾਰਮਿਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਬਰੀਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ‘ਬਾਲ ਕੀ ਖਾਲ’ ਨਿਕਾਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
5. ਬੋਅੰਤ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ,

ਸਾਡੀਆਂ ਸੂਖਮ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਰਤੀਆਂ, ‘ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ’ ਹੋ ਕੇ, ‘ਬਿੰਡ-ਪੁੰਡ’ ਯਾਂ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ‘ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਬਿੰਡਾਓ’ ਵਿਚ, ‘ਗਿੱਝੇ’ ਹੋਏ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ, ਅਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਪਾਠ’ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ।

ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ‘ਬਿੰਡਣ’ ਤੇ ‘ਦੌੜਨ’ ਦੀ ‘ਆਦਤ’ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਸੁਭਾਉ ਦੇ ‘ਉਲਟ’, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ‘ਇਕਾਗਰ ਚਿਤਾ’ ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅੱਖਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਦਿਮਾਰੀ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਡਿਲੋਸਫੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ, ਇਤਨੇ ਭਟਕ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਤਾਕੀਦੀ ਉਪਦੇਸ਼, ‘ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ’ ਤੋਂ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਕਾਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ —

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥	(ਪੰਨਾ-੧੧੩੬)
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜ੍ਹ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ ॥	(ਪੰਨਾ-੨੯੧)
ਭਜਹੁ ਗੁਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥	
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥	(ਪੰਨਾ-੧੧੫੯)
ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਕਰਹੁ ਇਹੁ ਕਾਮੁ ॥	
ਆਨ ਤਿਆਗਿ ਜਪਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥	(ਪੰਨਾ-੨੯੦)
ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੇਲ ॥	(ਪੰਨਾ-੨੯੫)
ਪੁਨ ਦਾਨ ਜਪ ਤਪ ਜੇਤੇ ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਮੁ ॥	(ਪੰਨਾ-੪੦੧)
ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ —	

1. ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ‘ਉਤਾਹਾਂ ਉਠ’ ਕੇ,
2. ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ,
3. ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ‘ਖੂਹਟੇ’ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਕੇ,
4. ‘ਸਬਦ-ਸੁਰਤ’ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ,
5. ਅਣਟ ‘ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ’,

ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ’ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ‘ਨਦਰਿ-ਕਰਮ’ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਹੀ — ‘ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ‘ਗੋਵਿਦੁ ਗਜਿਆ’, ਸਬਦ ‘ਵੁੱਠਾ’, ‘ਨਦਰੀ-ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ’, ਅਬਿਚਲੀ ਜੋਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਪ੍ਰੇਮ ਛੋਹ, ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਸਬਦ, ਨਾਮ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਉ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ, ਅਚਿੰਤ ਹੀ ਸਫੁਟਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ, ‘ਵਡ ਭਾਗਾ’ ਤੇ ਲਾਖੀਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ —

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥	(ਪੰਨਾ-੩੦੬)
ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ ॥	(ਪੰਨਾ-੩੮੧)
ਵਾਲੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	

ਅਸਲ ਵਿਚ —

1. ਰਸਨਾ ਨਾਲ ‘ਜਪ’ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ,

2. ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਧਿਆਉਣਾ ਯਾ ਅਰਾਧਣਾ,
3. 'ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ' ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ,
4. ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਮੋਹਿਆ ਜਾਣਾ,
5. ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣਾ,
6. ਸ਼ਬਦ ਦੀ 'ਕਮਾਈ' ਕਰਨਾ,
7. ਅੰਤਰ-ਗਤਿ 'ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ' ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ,
8. 'ਨਾਮ-ਰਸ' ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਪ੍ਰੇਮ', 'ਰਸ-ਚਾਉ' ਮਾਨਣਾ ਅਤੇ

ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ ਬਿਸਮਾਦੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਮ-ਰਸ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦ ਦੀ 'ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ' ਵਿਚ, ਖਿਨ-ਖਿਨ, ਪਲ-ਪਲ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ, ਜੀਣਾ, ਥੀਣਾ, ਗੁਆਚਣਾ, ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ — ਅਤੇ 'ਆਪਿ ਜਪੈ' ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਅਰੂੜ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੀ —  
 'ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਸਿਮਰਣ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ —

ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ ਰੋ' (Divine Life Current)

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (Divine Grace)

ਸ਼ਬਦ (Wordless WORD),

ਨਾਮ (NAM),

ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਵਿਚੋਂ —

ਸਫ਼ਟਤ ਹੋ ਕੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਰਾਹੀਂ, ਛੁੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਂ ਵਾਂਗ, ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ— ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ, ਪ੍ਰਕਾਸਦਾ, ਖਲੇਰਦਾ, 'ਗੱਜਦਾ', 'ਵੁੱਠਾ' ਹੋ ਕੇ ਅਟੁਟ, ਅਮਿਟ, ਜ਼ੋਰਦਾਰ 'ਲਹਿਰ' ਵਿਚ, ਇਕ ਸਾਰ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, 'ਲੋਕਾਈ' ਨੂੰ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ 'ਜੀਵਨ-ਦਾਨ' ਦੇ ਕੇ, ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸੱਚਾ-ਸੁਚਾ

ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ' ਹੈ,

ਅਤੇ 'ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ .....)



© ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।  
500 ਕਾਪੀਆਂ, ਅਕਤੂਬਰ 2012

ਏਸੇ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ 132 ਲੇਖ (13 ਕਿਤਾਬਾਂ) ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਲੇਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਜਪ-ਤਪ ਸਮਾਗਮ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ, ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ (20-30) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੌਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੌਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 15-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ, ਬੁਢਲਾਡਾ-ਸੁਨਾਮ, ਬਰਾਸਤਾ (ਵਾਇਆ) ਜਖੇਪਲ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਤੇ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਇਹ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ :

Website : [www.brahmbungadodra.org](http://www.brahmbungadodra.org)

E-mail : [info@brahmbungadodra.org](mailto:info@brahmbungadodra.org)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 073074-55097, 01652-255097, 99149-55098

❖ ਸ਼ਾਖਾ ❖

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ (ਦੋਦੜਾ)

ਦੱਖਣੀ ਬਾਈ ਪਾਸ, ਦੌਰਾਹਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ

ਫੋਨ : 073074-55098, 01628-258697, 099149-55098

❖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ❖

ਸੈਕ੍ਰੈਟਗੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 73074-55096